

СЕКЦІЯ 8 КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.43

РОЗМЕЖУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ АБО ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ ТА ЗАХОПЛЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ

Андрушко А.В., к. ю. н., доцент,
доцент кафедри кримінального права та процесу
Ужгородський національний університет

У статті розглядаються питання розмежування незаконного позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 КК України) і захоплення заручників (ст. 147 КК України).

Ключові слова: злочини проти волі, честі та гідності особи, розмежування складів злочинів, незаконне позбавлення волі, викрадення людини, захоплення заручників.

В статье рассматриваются вопросы разграничения незаконного лишения свободы или похищения человека (ст. 146 УК Украины) и захвата заложников (ст. 147 УК Украины).

Ключевые слова: преступления против свободы, чести и достоинства личности, разграничение составов преступлений, незаконное лишение свободы, похищение человека, захват заложников.

Andrushko A.V. DELIMITATION OF ILLEGAL DEPRIVATION OF LIBERTY OR ABDUCTION OF THE PERSON AND THE SEIZURE OF HOSTAGES

The article deals with problematic issues of delimitation of illegal deprivation of liberty or abduction of a person (Article 146 of the Criminal Code of Ukraine) and the seizure of hostages (Article 147 of the Criminal Code of Ukraine).

Key words: crimes against the will, honour and dignity of the person, delimitation of crimes, illegal deprivation of liberty, abduction, seizure of hostages.

Постановка проблеми. Проблема розмежування складів злочинів стає все більш актуальною на всіх рівнях – на рівні законотворення, на рівні тлумачення кримінального закону та на рівні його застосування [1, с. 7]. Професор В. Навроцький наголошує, що значна кількість помилок, допущених у ході кримінально-правової кваліфікації, зумовлена неправильним вирішенням питань розмежування злочинів (нерозумінням різниці між окремими кримінально караними посяганнями, невмінням обґрунтувати цю різницю в процесуальних документах і пояснити причини зміни кваліфікації) [2, с. 476]. Сказане, поза сумнівом, стосується й злочинів проти волі, честі та гідності особи.

Ступінь розробленості проблеми. Одним із актуальних питань кваліфікації незаконного позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 Кримінального кодексу України (далі – КК України) і захоплення заручників (ст. 147 КК України) є їх розмежування між собою. Дослідженню цього питання певну увагу приділили М. Акімов, В. Борисов, О. Володіна, А. Політова, М. Хавронюк, С. Шапченко та інші науковці. Проте відповідне питання залишається дискусійним, породжує труднощі в правозастосовній практиці.

Мета статті – визначення й аналіз критеріїв, що дозволять розмежовувати незаконне позбавлення волі або викрадення людини та захоплення заручників.

Виклад основного матеріалу. Стаття 146 чинного КК України передбачає відповідальність за незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Таким чином, у одній статті кримінального закону вітчизняний законодавець об'єднав фактично два різні посягання – незаконне позбавлення волі та викрадення людини. Варто відзначити, що до моменту прийняття чинного КК України позиція законодавця була іншою. Так, у радянських кримінальних кодексах 1922, 1927, 1960 рр. містилися окремі статті про відповідальність за незаконне позбавлення волі, а також за викрадення чужої дитини¹. Той факт, що тодішній законодавець забезпечував кримінально-правовий захист від викрадення виключно дітей², ігноруючи відповідну необхідність стосовно осіб старшого віку³, зрозуміло, не був виправданий. Відзначимо, що тогочасна судова практика розцінювала викрадення дорослої людини як просте чи кваліфіковане незаконне позбавлення волі, однак якщо викрадення людини вчинялося з метою викупу за звільнення й коли викрадення не було небезпечним для життя чи здоров'я й не супроводжувалося муками потерпілого, відповідальність наставала за замаха на грабіж чи розбій. Якщо ж викуп був заплачений, то діяння кваліфікувалося як закінчений грабіж чи розбій. В окремих випадках учинене кваліфікували за сукупністю злочинів як незаконне позбавлення волі й вимагання

[6, с. 18]. Таким чином, викрадення дорослих осіб на практиці кваліфікувалися «з натяжкою» за тими статтями кримінального закону, які прямо не передбачали відповідальності за це діяння.

Законодавець незалежної України спробував вирішити цю проблему, об'єднавши відповідальність за незаконне позбавлення волі та викрадення людини в одній статті КК. Наразі вказані діяння підлягають кваліфікації за ст. 146 КК України, причому така кваліфікація має місце й у тому разі, якщо особа вчинила одне з указаних діянь, і тоді, коли винний спершу викрав людину, а потім позбавив її волі.

Відповідний законодавчий підхід можна було б визнати вдалим, якби незаконне позбавлення волі та викрадення людини були однаковими за характером і ступенем суспільної небезпеки. Однак насправді (попри їхню схожість між собою) характер і суспільна небезпека вказаних діянь суттєво різняться. Той факт, що у ст. 146 КК України законодавець передбачив відповідальність фактично за два різні діяння, впливає хоча б із того, що в назві вказано статті, а також у диспозиції її ч. 1 викристано сполучник «або».

Аналіз кримінального законодавства зарубіжних держав засвідчує, що чимало законодавців (зокрема Азербайджану, Білорусі, Болгарії, Вірменії, Казахстану, Киргизстану, Латвії, Молдови, Німеччини, Росії, Сербії, Таджикистану, Туркменістану, Узбекистану, Франції, Швеції) передбачають відповідальність за незаконне позбавлення волі та викрадення людини в окремих статтях, тим самим розмежовуючи ці злочини. Більше того, порівняння санкцій відповідних статей показує, що покарання за викрадення людини є суворішим, ніж покарання за незаконне позбавлення волі. Так, за незаконне позбавлення свободи санкція ч. 1 ст. 152 КК Латвійської Республіки передбачає покарання у вигляді арешту чи штрафу в розмірі до тридцяти мінімальних місячних заробітних плат; натомість за викрадення людини ч. 1 ст. 153 вказаного кодексу встановлює покарання у вигляді позбавлення волі на строк до десяти років із конфіскацією майна чи без такої. Незаконне позбавлення свободи згідно з кримінальним законодавством Республіки Болгарія карається позбавленням волі до двох років (ч. 1 ст. 142а), а викрадення людини – позбавленням волі на строк від одного до шести років (ч. 1 ст. 142). Відповідно до ч. 1 ст. 126 КК

Республіки Казахстан незаконне позбавлення людини свободи, не пов'язане з її викраденням, карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той же строк, тоді як викрадення людини карається позбавленням волі на строк від чотирьох до семи років (ч. 1 ст. 125). Наведені приклади засвідчують, що законодавці зарубіжних держав обґрунтовано вбачають у такому діянні, як викрадення людини, більший ступінь суспільної небезпеки, аніж у незаконному позбавленні волі, а тому передбачають за його вчинення суворіше покарання. Видається, що встановлення вітчизняним законодавцем однакового покарання за вчинення розглядуваних злочинів не можна визнати обґрунтованим.

На наш погляд, варто погодитися з дослідниками, які вважають за доцільне передбачити відповідальність за викрадення людини й за незаконне позбавлення волі в різних статтях КК України. Така потреба зумовлена тим, що вказані діяння значно відрізняються за характером і ступенем суспільної небезпечності, а отже, повинні тягти різне за суворістю покарання [7, с. 85]. Крім того, у юридичній літературі слушно відзначається, що викрадення людини є особливою формою незаконного позбавлення волі (спеціальним складом щодо незаконного позбавлення волі), а тому норма про відповідальність за викрадення людини має співвідноситися з нормою про незаконне позбавлення волі як спеціальна норма із загальною [8, с. 35; 9, с. 6–7, 10].

Основні відмінності між незаконним позбавленням волі та викраденням людини варто шукати в особливостях їх об'єктивної сторони. Викрадення людини завжди вчиняється шляхом активних дій, тоді як незаконно позбавити волі можна не лише шляхом дії, а й бездіяльності. Викрадення людини майже завжди передбачає сукупність послідовно вчинюваних дій: 1) заволодіння людиною, учинене будь-яким способом; 2) переміщення потерпілого з того місця, де він перебував, до іншого; 3) подальше утримання особи всупереч її волі та бажанню [5, с. 49; 7, с. 79; 8, с. 34]⁴. При цьому слушно відзначається, що обов'язковими ознаками об'єктивної сторони цього злочину є тільки заволодіння людиною та її переміщення з місця перебування, оскільки в окремих випадках вчинення такого посягання відсутнє навіть тимчасове утримання потерпілої особи [7, с. 10, 84].

¹ КК УСРР 1922 і 1927 рр. містили окрему статтю (ст. 162 та ст. 157 відповідно) про відповідальність за викрадення, приховування чи підміну чужої дитини з корисливою метою, із помсти або з інших особистих мотивів. У ст. 124 КК УСРР 1960 р., яка мала назву «Викрадення чужої дитини», відповідальність передбачалася за викрадення або підміну чужої дитини з корисливою метою, із помсти або з інших особистих мотивів.

² У юридичній літературі при цьому відзначалося, що дитиною слід вважати особу, яка не досягла 14-річного віку. Указувалося також, що викрадення неповнолітнього у віці понад 14 років слід кваліфікувати як незаконне позбавлення волі [3, с. 197; 4, с. 281].

³ Окремі науковці намагаються пояснити цей факт тим, що більшість заможних людей після перевороту 1917 р. емігрували за кордон, а в тих, хто залишився, експропріювали все, що могли; робітники та селяни були настільки бідними, що викрадати їх із метою викупу було недоцільно [5, с. 14]. Наведена думка видається дещо спрощеною. У ті часи, як, зрештою, і сьогодні, викрадення людей учинялося не лише з метою отримання викупу. На наш погляд, певною мірою підхід радянського законодавця можна пояснити пануючим тоталітарним режимом, за якого «зникнення» інакомислячих із подальшою розправою над ними було буденним явищем. У таких умовах норма про кримінальну відповідальність за викрадення людини законодавцеві, вочевидь, видавалася зайвою.

⁴ Слід погодитися з О. Володіною, яка зазначає, що подальше утримання особи під час викрадення «якоюсь мірою містить елементи незаконного позбавлення волі, але вони не є основними у визначенні характеру цієї дії» [7, с. 81].

Незаконне позбавлення волі, як правило, вчиняється шляхом дії – створення перешкод вільному пересуванню потерпілої особи, не поєднаному з її протиправним переміщенням з одного місця до іншого (зв'язування людини, насильницьке утримування особи в певному приміщенні тощо). Цей злочин може полягати в діях винного, спрямованих на утримування потерпілого в будь-якому місці, де останній не бажає перебувати, або ж в поміщенні потерпілого в місце, звідки він не може самостійно вибратися, хоча бажає цього. Однак в окремих випадках це діяння може бути вчинене й шляхом бездіяльності: наприклад, ненадання засобів пересування інваліду без ніг особою, котра здійснює за ним догляд, або ж відмова відчинити приміщення, в якому потерпілий опинився за його згодою [5, с. 49; 7, с. 86; 10, с. 277].

Таким чином, на відміну від незаконного позбавлення волі, котре вчиняється без заволодіння особою та без її подальшого переміщення з одного місця в інше, під час викрадення людини відбувається заволодіння потерпілим будь-яким способом (таємне чи відкрите, шляхом обману або зловживання довірою тощо) і його переміщення з того місця, де він знаходився, до іншого. Що ж стосується утримування особи всупереч її волі й бажанню, то для незаконного позбавлення волі воно є визначальним, тоді як під час викрадення людини воно визначального значення не має (хоча на практиці здебільшого має місце).

Під час розмежування викрадення людини та незаконного позбавлення волі важливо враховувати також місце вчинення злочину. Місцем незаконного позбавлення волі може бути будь-який простір, зокрема й місце постійного чи тимчасового проживання потерпілої особи, місце її роботи або навчання і т. ін. Ним можуть бути як приміщення (кімната, камера, погріб тощо) або комплекси приміщень (підвал багатоповерхового будинку, лікарня), так і інші місця (дах багатоповерхового будинку, транспортний засіб) чи місцевості (скеля, острів тощо) [11, с. 363]. Місцем, куди незаконно переміщується потерпілий під час викрадення, може бути будь-яке місце, окрім того, де він вільно перебував згідно з власною волею. Викраденого завжди приховують, «оскільки винний має можливість розпоряджатися долею викраденого лише за умови, що місцезнаходження жертви є невідомим для родичів і правоохоронних органів» [7, с. 82].

Відрізняється також момент закінчення незаконного позбавлення волі та викрадення людини. Перше вважається закінченим із моменту вчинення дій, що дають можливість потерпілому покинути певне місце, в якому його незаконно утримують і де він не бажає перебувати. У разі, якщо створення зовнішніх перепон вільному пересуванню потерпілого не призвело до фактичного позбавлення його свободи, учинене слід кваліфікувати як закінчений замах на незаконне позбавлення волі [10, с. 277]. Натомість моментом закінчення викрадення людини в юридичній літературі та правозастосовній практиці здебільшого

вважають момент учинення дій, спрямованих на заволодіння потерпілим будь-яким способом із подальшим його переміщенням із того місця, де він перебував, до іншого [5, с. 50; 7, с. 83, 106; 11, с. 364].

Варто зупинитися також на відмінностях, що стосуються суб'єкта незаконного позбавлення волі та викрадення людини. Суб'єктом незаконного позбавлення волі може бути будь-яка особа, зокрема й близькі родичі. Разом із тим має рацію М. Хавронюк, який зазначає, що суб'єктом цього злочину не можуть бути особи, які відповідно до закону мають право тримати особу в місці, де вона не бажає перебувати, або поміщати її в місце, яке вона не має можливості вільно залишити, але тільки з мотивів піклування про фізичне й психічне здоров'я підопічного чи з інших суспільно корисних мотивів (зокрема, батьки, усиновителі, прийомні батьки стосовно своїх рідних, усиновлених чи прийомних дітей, опікуни й піклувальники щодо осіб, які перебувають у них під опікою й піклуванням тощо) [11, с. 364]. Якщо мати чи батько забороняє своїй дитині покидати помешкання, скажімо, через наявність у неї певного захворювання або з огляду на погану погоду, про незаконне позбавлення волі йтися не може, і це цілком очевидно. У той же час погоджуємось із тим, що тривала заборона дитині її батьками протягом відносно тривалого часу (декількох тижнів чи місяців) залишати помешкання, учинювана як виховний примусовий захід, дає підстави для кваліфікації такого діяння як незаконного позбавлення волі [11, с. 364]. При цьому чітко визначення моменту, коли закінчується батьківська турбота й починається кримінально каране поведінка, очевидно, може бути непростим; визначати його потрібно в кожному конкретному випадку. Відзначимо, однак, що в проаналізованій емпіричній базі нами не виявлено матеріалів кримінальних проваджень, в яких би йшлося про окреслену ситуацію. У цьому контексті набагато актуальнішим (передовсім з огляду на частоту таких випадків) є питання про те, чи можуть бути батьки чи інші близькі родичі суб'єктами викрадення людини (насамперед малолітнього). Із цього приводу в юридичній літературі раніше висловлювалися різні погляди. На думку одних дослідників, суб'єктом цього злочину може бути будь-яка особа, за винятком близьких родичів [5, с. 50; 12, с. 88]. На думку інших, не можуть бути суб'єктом такого діяння батьки, зокрема й позбавлені батьківських прав; учинення ними викрадення своєї дитини може тягти відповідальність за самоправство [4, с. 282]. Треті ж відзначають, що за викрадення дитини відповідальності підлягають особи, які не мають батьківських прав на дитину, а також особи, позбавлені судом таких прав [13, с. 78]. Видається, має рацію О. Володіна, яка дійшла висновку, що з кола осіб, котрі визнаються суб'єктом викрадення малолітнього, слід виключити тільки батьків і усиновителів. Що ж стосується батьків, позбавлених у встановленому законом порядку батьківських прав, то правильно визнавати їх суб'єктом цього злочину, адже вони не забезпечують

нормального розвитку та виховання дитини, їхній вплив на дитину негативний, а викрадення й неправомірне утримування ними дитини може порушити її нормальний розвиток [7, с. 142]. У цьому контексті інтерес становить також зарубіжне законодавство. Так, у 2008 р. КК Республіки Молдова був доповнений спеціальною нормою, яка передбачає відповідальність за викрадення неповнолітнього близькими родичами (ст. 164-1). За вчинення вказаного діяння передбачене менш суворе покарання (штраф у розмірі до 650 умовних одиниць, або неоплачувана праця на користь суспільства на строк від 180 до 240 годин, або позбавлення волі на строк до 6 місяців), ніж за «звичайне» викрадення людини (позбавлення волі на строк від 3 до 6 років). Коментуючи цю норму, молдовські науковці визнають, що викрадення неповнолітнього близькими родичами за своїм характером і ознаками можна було включити до змісту ст. 164, у якій установлена відповідальність за викрадення людини, однак з огляду на соціальну небезпечність цього діяння, а також зважаючи на наявність спеціального суб'єкта, законодавець вирішив установити відповідальність за вчинення такого діяння в окремій статті. Зазначається, що близькими родичами є батьки, діти, усиновителі, усиновлені діти, брати й сестри, дід і баба, онуки [14, с. 450]. На наш погляд, позиція молдовського законодавця є дискусійною. І справа тут не тільки в доцільності відповідної спеціальної норми. Судячи з усього, законодавець Республіки Молдова виходить із меншої суспільної небезпечності викрадення неповнолітнього близькими родичами, оскільки передбачає за його вчинення набагато м'якше покарання, ніж за викрадення людини, учинене іншими особами. При цьому, як видається, ігнорується те, що таке діяння може бути вчинене зовсім не в інтересах дитини, і заповдіяна неповнолітньому шкода (наприклад, психологічна травма) може бути не меншою, ніж під час учинення цього діяння зовсім чужою для дитини людиною.

Суб'єктивна сторона й незаконного позбавлення волі, і викрадення людини характеризується прямим умислом: особа усвідомлює, що вона не має права позбавляти волі чи викрадати іншу людину, однак бажає це зробити. Мотиви та мета винної у вчиненні вказаних діянь особи можуть бути різними. Водночас О. Володіна зазначає, що якщо метою незаконного позбавлення волі є саме позбавлення потерпілого свободи, то під час викрадення людини винний не прагне до досягнення такої мети (яскравим прикладом цього слугують випадки викрадення малолітніх із метою їх виховання у зв'язку з неможливістю мати власних дітей, коли дитині надаються сприятливі умови для одержання всебічного розвитку й виховання, вона оточена турботою) [7, с. 137]. Видається, науковець не бере до уваги того факту, що мета позбавлення потерпілого свободи під час незаконного позбавлення волі є лише проміжною; кінцева ж мета цього злочину, на наш погляд, полягає в іншому, а тому таке твердження напевно не може враховуватися під час розмежування таких посягань.

У 1987 р. КК тоді ще УРСР був доповнений ст. 123-1 «Захоплення заручників». Відповідальність за захоплення заручників передбачає також чинний КК України (ст. 147).

Окремі науковці одну з ключових відмінностей між незаконним позбавленням волі або викраденням людини та захопленням заручників вбачають у тому, що захоплення заручників, на відміну від першого діяння, спрямоване на заподіяння шкоди невизначено великій кількості людей і невизначено широкому колу відносин [15, с. 13]. У зв'язку із цим неодноразово висловлювалася думка про необхідність перенесення цього діяння до розділу IX «Злочини проти громадської безпеки» Особливої частини КК України, оскільки його основним безпосереднім об'єктом нібито є громадська безпека [16]. Із цим напевно можна погодитись, оскільки громадській безпеці, на відміну від особистої свободи, під час учинення захоплення заручника шкода спричиняється не завжди; отже, саме особиста свобода має визначати зміст безпосереднього об'єкта такого злочину [17, с. 112].

Двома альтернативними формами захоплення заручників є такі: 1) захоплення особи як заручника; 2) тримання особи як заручника. Перша форма подібна до викрадення людини, однак останнє діяння, як відзначалося вище, майже завжди передбачає сукупність послідовно вчинюваних дій: 1) заволодіння людиною, учинене будь-яким способом (зокрема й захоплення); 2) переміщення потерпілого з того місця, де він перебував, до іншого; 3) подальше утримування особи всупереч її волі та бажанню. Таким чином, на відміну від захоплення заручників, обов'язковою ознакою викрадення людини є її переміщення. Крім того, факт утримування під час захоплення заручників, на відміну від викрадення людини, має відкритий характер. О. Володіна та Н. Мартиненко слушно відзначають, що «місцезнаходження заручників, як правило, не приховується від правоохоронних органів; більше того, їх тримання часто поєднане з погрозою їхньому життю й здоров'ю й навіть демонстрацією такої погрози. Під час викрадення ж факт тримання відомий тільки родичам чи іншим особам, на яких розрахований сам факт викрадення, а місце тримання невідоме нікому, ретельно приховується» [5, с. 52; 7, с. 87].

Обов'язковою ознакою юридичного складу захоплення заручників, що відрізняє вказаний злочин від аналізованого вище, є спеціальна мета – спонукання родичів затриманого, державної або іншої установи, підприємства чи організації, фізичної чи службової особи до вчинення чи утримання від учинення будь-якої дії як умови звільнення заручника. Слід підкреслити, що саме по собі захоплення чи тримання особи як заручника є не метою винного, а засобом досягнення мети.

Невстановлення вказаної мети виключає відповідальність за ст. 147 КК України. У той же час у правозастосовній практиці іноді трапляються випадки неправильної кваліфікації цього діяння. Так, наприкінці 2017 р. поліцією відкрите кримінальне провадження за статтею про захоплення заручників, хоча жодних вимог

чоловік, який протягом дня утримував близько десяти осіб (зокрема жінок і дітей) у відділенні «Укрпошти» в Харкові, не висував, і мета його дій була незрозумілою. Складно сказати, що дезорієнтувало співробітників поліції: той факт, що вказана особа, забарикадувавшись у приміщенні «Укрпошти», сама заявила про захоплення заручників, чи кількість потерпілих, які неправомірно нею утримувалися. Попри те, що чоловік мав достатньо часу, аби чітко сформулювати свої вимоги, цього він не зробив: у ЗМІ наголошувалося на тому, що його вимоги незрозумілі [18]. Тому вважаємо, що підстав для кваліфікації цього злочину за ст. 147 КК України не було; дії цієї особи слід було кваліфікувати за статтею, яка передбачає відповідальність за незаконне позбавлення волі.

Слід також підкреслити, що під час захоплення заручників вимога вчинити певну дію чи утриматися від її вчинення висувається до адресатів, коло яких визначене в ч. 1 ст. 147 КК України. Натомість у разі незаконного позбавлення волі або викрадення людини, учиненого, скажімо, з корисливих мотивів (ч. 2 ст. 146 КК), вимога, наприклад, сплати викупу пред'являється лише потерпілому⁵. У той же час така сама вимога, поєднана з погрозою вчинення незаконного позбавлення волі або викрадення людини, має кваліфікуватися за ч. 1 ст. 189 КК України, що передбачає відповідальність за вимагання.

На відміну від незаконного позбавлення волі чи викрадення людини, суб'єктом якого є фізична осудна особа, що досягла 16 років, відповідальність за захоплення або тримання особи як заручника настає з 14-річного віку. Тим самим законодавець підкреслив підвищений ступінь суспільної небезпеки вказаного діяння.

Певний інтерес становить також твердження О. Володіної про те, що під час викрадення людини мотивом найчастіше є користь чи задоволення свого бажання мати дитину (під час викрадення малолітнього), тоді як під час захоплення заручників мотив, як правило, політичний або екстремістський; корисливий мотив є лише проміжним, його задоволення сприяє досягненню основної мети [7, с. 138]. Очевидно, таке твердження прямо пов'язане з поглядами цього автора, переконаного, що місце статті про захоплення заручників – у розділі IX «Злочини проти громадської безпеки» [7, с. 9, 49]. Водночас аналіз доступної емпіричної бази засвідчує, що далеко не завжди щодо захоплення або тримання особи як заручника можна говорити про наявність «політичного або екстремістського» мотиву. Вважаємо, що наведена ознака не може слугувати надійним критерієм розмежування аналізованих посягань.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можемо зробити такі висновки: 1) проблема

⁵ Навряд чи можна погодитися з О. Володіною, котра, здійснюючи розмежування викрадення людини та захоплення заручників, зазначає, що «під час викрадення вимоги спрямовані на конкретних осіб – родичів викраденого (осіб, що їх замінюють) або до самого викраденого» [7, с. 87]. Виходячи зі змісту диспозиції ч. 1 ст. 147 КК України, дії з незаконного позбавлення волі або викрадення людини, за яких винний висуває вимоги не самому потерпілому, а його родичам, слід кваліфікувати як захоплення заручників.

розмежування незаконного позбавлення волі, викрадення людини та захоплення заручників виникає через брак чітких законодавчих критеріїв, що вказували б на відмінності між цими злочинами, семантичну подібність термінів «позбавлення волі», «викрадення людини», «захоплення заручників»; 2) зважаючи на істотні особливості об'єктивної сторони та неоднаковий ступінь суспільної небезпечності викрадення людини та незаконного позбавлення волі, відповідальність за вказані діяння доцільно передбачити в різних статтях КК України; 3) здійснений аналіз засвідчує, що між аналізованими складами злочинів є доволі суттєві відмінності, які слід урахувувати під час їх кримінально-правової оцінки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Брич Л. Теорія розмежування складів злочинів: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 712 с.
2. Навроцький В. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посібник. К.: Юрінком Інтер, 2006. 704 с.
3. Сташис В., Бажанов М. Преступления против личности в УК УССР и судебной практике. Харьков: Вища школа, 1987. 216 с.
4. Уголовный кодекс Украинской ССР. Научно-практический комментарий / под общей ред. В.И. Зайчука. К.: Издательство политической литературы Украины, 1969. 544 с.
5. Энциклопедия уголовного права. Т. 14. Преступления против свободы, чести и достоинства личности. – СПб.: Издательство профессора Малинина – СПб ГКА, 2010. – 630 с.
6. Давитадзе М. Бауцьков Д. Историко-правовой анализ установления уголовной ответственности за похищение человека. Уголовное право. 2003. № 4. С. 16–18.
7. Володіна О. Кримінальна відповідальність за викрадення людини (аналіз складу злочину): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2003. 229 с.
8. Акімов М. Відмежування захоплення заручників від незаконного позбавлення волі та викрадення людини. Вісник прокуратури. 2002. № 2 (14). С. 33–37.
9. Політова А. Кримінально-правова характеристика злочинів проти свободи особи за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. К., 2007. 22 с.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / відп. ред. С. Яценко. К.: А.С.К., 2006. 848 с.
11. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. Мельника, М. Хавронюка. К.: Юридична думка, 2012. 1316 с.
12. Кваліфікація злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: навчальний посібник / за заг. ред. В. Коваленка; за наук. ред. О. Дужжи та А. Савченка. К.: Атіка, 2011. 648 с.
13. Рашковская Ш. Преступления против жизни, здоровья, свободы и достоинства личности. Лекции для студентов ВЮЗИ / под ред. А. Васильева. М.: ВЮЗИ, 1956. 87 с.
14. Уголовный кодекс Республики Молдова: комментарий / отв. ред. В. Бужор; науч. ред. В. Гуцуляк. Кишинэу: Institutul de științe penale și criminologie aplicată, 2010. – 1134 с. URL: https://criminology.md/books/Comentarii_Cod_Penal_rus.pdf.
15. Бауцьков Д. Отграничение насильственного похищения человека от захвата заложника. Уголовное право. 2003. № 2. С. 13–14.
16. Андрушко А. До питання про об'єкт захоплення заручників. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Політика в сфері боротьби зі злочинністю» з нагоди відзначення 25-річчя навчально-наукового юридичного інституту (м. Івано-Франківськ, 8–10 червня 2017 р.). Івано-Франківськ, 2017. С. 126–130.
17. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О. Дудорова, С. Письменського. К.: ВД «Дакор», 2013. 786 с.
18. У Харкові звільнили всіх заручників з «Укрпошти» – поліція. BBC Україна. 30 грудня 2017 р. URL: <http://www.bbc.com/ukrainian/news-42524803>.